

Özgün Araştırma

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ENGELLİLERE YÖNELİK TUTUMLARI

Nazan ÇAKIRER ÇALBAYRAM¹
Menekşe Nazlı AKER¹
Büşra AKKUŞ¹
Fatma Kübra DURMUŞ¹
Samet TUTAR¹

Özet

Amaç: Çalışma üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlendiği bu çalışma tanımlayıcı bir çalışmadır. Bu çalışmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'ne kayıtlı 2832 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, gönüllü 402 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu ve *Özürlülere Yönelik Tutumlar Ölçeği* (ÖYTÖ) kullanılmıştır. Veriler; frekans, yüzdeler, ANOVA ve t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. **Bulgular:** Öğrencilerin% 23.4'ü çocuk gelişimi, % 21,1'i ebelik, % 17.9'u hemşirelik, %15.9'u sağlık yönetimi, % 14.2'si beslenme ve diyetetik, % 7,5'i sosyal hizmet bölümünde okumaktadır. Engellilere yönelik tutum, öğrencilerin okuduğu bölüme göre; eğitim ortamı, aile yaşamı, yetkinlik-bağımsız yaşam boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Bölümler arası fark hemşirelik bölümü öğrencileri ile ilişkilidir ve bu öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin büyük bir bölümünün engellilere karşı tutumunun olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Engellilerle en sık karşılaşan gruptan olan sağlık çalışanlarının tutumunun olumlu olması, engellilerin daha iyi hizmet almasını sağlayacaktır. Öğrencilerin olumlu yaklaşımlarına katkı sağlayacak stratejiler, program ve politikalar geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Engelli birey, öğrenci, tutum, engellilik

ATTITUDES OF HEALTH SCIENCES FACULTY STUDENTS TOWARDS DISABLED PERSONS

Abstract

Aim: This study was carried out to determine the attitudes of health science faculty students towards disabled persons. **Method:** This study determines university students' attitudes towards disabled persons and has descriptive type. The universe of this study is 2832 students enrolled in the Faculty of Health Sciences of Ankara University in the academic year of 2017-2018. Sample was not selected in the survey and 402 volunteer students were included. The data of the study were collected by using personal information form prepared after literature reviewed by the researchers and Questionnaire of Attitudes Towards the Disability Questionnaire (QATD). The data obtained by the questionnaire application in the study were analyzed using frequency, percentages, ANOVA and t-test. **Results:** 23.4% of the students were in child development department, 21.1% in midwifery, and 17.9% in nursing department, 15.9% in health management, 14.2% in nutrition and dietetics, 7.5% social services. According to the analyses by students' departments, there were significant differences in attitudes in terms of educational environment, family life, and competence-independent life subscales. When the source of this difference was examined, it was found that there was a meaningful difference in favor of the nursing department. In other words, the attitudes of students in the nursing department were more positive than those of the other departments. **Conclusion:** In order for disabled people to get involved in the community, attitudes towards disabled persons must change positively. It can be said that the attitudes of Health Sciences Faculty students towards the

¹ Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebeklik Bölümü, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar: Nazan ÇAKIRER ÇALBAYRAM, calbayram@ankara.edu.tr

Bu çalışmanın verileri 19 Nisan 2018 tarihinde "XIII. Celostátní studentská vědecká konference "bakalářských a magisterských nelékařských zdravotnických oborů" adlı kongrede poster bildiri olarak sunulmuştur.

disabled were generally "positive". The positive attitudes of health care workers, who are among the groups frequently encountering the disabled, will ensure the provision of better services for the disabled. Appropriate strategies, programs, and policies should be developed to eliminate students' negative attitudes towards the disabled.

Keywords: Disabled persons, student, attitude, disability

GİRİŞ

Engellilik; normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, ortopedik veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamaması olarak (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 3447 numaralı bildiri) tanımlanmaktadır. Engelli olma durumu hem engelli bireyin hem de bakım vericilerin fiziksel, ruhsal, sosyal yönden etkilenmesine ve bunların sonucunda bazı sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Girgin-Aykanat ve Balcı, 2015:305). Dünya nüfusunun yaklaşık %15'i (DSÖ, 2011), Türkiye nüfusunun ise % 6.6'sının en az bir engeli (engellilik ile ilgili en az bir fonksiyonda çok zorlandığını veya hiç yapamadığını belirten nüfusu kapsamaktadır) vardır (TUİK, 2015). İlişkide buldukları aile bireyleriyle birlikte düşünüldüğünde, engellilik konusu yaklaşık 10 milyon kişiyi etkilemektedir (Karahan-Güven ve Kuru, 2015:36). Engellikten etkilenen birey sayısının bu kadar yüksek olmasına rağmen engelliler, bazı toplumlar tarafından dışlanabilmektedir. Bu problemin temelinde, engelli kişilere yönelik oluşan veya oluşturulan olumsuz tutumlar yatmaktadır. Bu olumsuz tutumlar ise doğuştan gelmemekte, öğrenme yolu ile sonradan edinilmektedir. Tutumların gelişiminde; ebeveynler, arkadaşlar, kitle iletişim araçları ve geçmiş yaşantılar önemli rol oynamaktadır (Sezer, 2012:16). Engelli bireylere yönelik tutum, engelli kişilerle ilgili düşünceler, inançlar ve duyguların bütünüdür (Özyürek, 2006).

Engelli bireyler, toplum içerisinde birçok olumsuz tutumla mücadele etmektedirler. Olumsuz tutumlar, engellilerin toplumla bütünleşmelerinin önünde görünmez bir engel oluşturmaktadır. Engelli bireylere yönelik tutumlar, bu kişilerin yaşamlarının tamamını etkileyebilmektedir. Nitekim bireylerdeki fiziksel yetersizliğin tek başına bir engele neden olamayacağı, bu durumun ancak yetersizliği olan kişinin kendi kendisini veya başkalarının onu yetersiz algılaması durumunda, bir engele neden olacağı belirlenmiştir (Şenel, 1996:68). Engellilerin toplum içinde tam olarak ve etkin biçimde yer alabilmeleri için onlara yönelik tutumların olumlu yönde değiştirilmesi önemlidir. Bu değişimin gerçekleşeceği yerlerden biri üniversitelerdir. Sağlık çalışanları, engelli bireylerle en sık karşılaşan ve bakım veren bireylerdir. Bu nedenle, değişimin başlatılabilmesi için öncelikle sağlık bilimleri öğrencilerinin engelliliği nasıl değerlendirdiğinin araştırılması gerekmektedir. Bu çalışma, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Üniversite öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarının belirlendiği bu araştırma, tanımlayıcı bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zaman

Çalışma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 01.12.2017 - 01.01.2018 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren/Örnekleme

Çalışmanın evrenini 2017-18 eğitim öğretim yılında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'ne kayıtlı 2832 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem hesabına gidilmemiştir. 01.12.2017 - 01.01.2018 tarihleri arasında ilgili fakültede öğretim gören ve çalışmaya katılmayı kabul eden 402 öğrenci, çalışma kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumları ve bu tutumların çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu ve *Özürlülere Yönelik Tutumlar Ölçeği* (ÖYTÖ) kullanılmıştır.

Anket formu:

Öğrencilerin demografik verilerini (5 soru) ve engelli bireyler ile karşılaştıklarındaki deneyimlerini (7 soru) içeren sorulardan oluşmaktadır.

Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği (ÖYTÖ):

Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği, Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yaptırılan “Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor Temel Araştırması” adlı çalışmada, toplumun engellilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla araştırma ekibi tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, *beş dereceli likert türü* bir ölçektir. ÖYTÖ’nün tümünden alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar 43 ile 215 arasında değişmektedir. Ölçme aracından yüksek puan almak engellilere yönelik olumlu tutuma işaret etmektedir. ÖYTÖ, 6 faktörden ve 43 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği oluşturan altı faktör ve içerdikleri maddeler şunlardır:

1. Eğitim Ortamları (EO): Bu alt ölçek, katılımcıların özürlülerin nasıl eğitilmeleri gerektiğine ilişkin görüşlerini değerlendiren üç maddeden oluşmaktadır.
2. Kişilerarası İlişkiler (Kİ): Bu alt ölçekte katılımcıların özürlüler ile ilişki kurmaya ilişkin tutumlarıyla ilgili dokuz madde bulunmaktadır.
3. Çalışma Yaşamı (ÇY): Bu alt ölçekte, katılımcıların özürlülerin çalışma hayatına katılımlarıyla ilgili tutumlarının değerlendirildiği dokuz madde yer almaktadır.
4. Aile Yaşamı (AY): Bu alt ölçekte, katılımcıların özürlülerin aile üzerindeki etkisine ilişkin tutumlarıyla ilgili üç madde bulunmaktadır.
5. Kişisel Özellikler (KÖ): Bu alt ölçek, katılımcıların özürlülerin sahip olduğu özelliklere ilişkin inançlarını ifade eden yedi maddeden oluşmaktadır.
6. Yetkinlik Bağımsız Yaşam (YBY): Bu alt ölçek, katılımcıların yetkinliklerine ve yaşamlarını bağımsız şekilde sürdürmelerine ilişkin düşüncelerini değerlendirmeyi amaçlayan 12 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekteki maddelerin beşi tutumun duygu, dördü davranış, diğerleri ise düşünce ve inanç boyutunu içeren maddelerdir (ÖZİDA, 2008).

Verilerin Toplanması

Veri toplama formu, öğrencilerin okulda bulunduğu zamanlarda (ders saati ve sınav günleri hariç) uygulanmıştır. Form uygulanmadan önce öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak sözel onamları alınmıştır. Veriler yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Formunun uygulanması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir. Araştırmada anket uygulaması ile elde edilen veriler, frekans ve yüzdeler kullanılarak analiz edilmiştir. Tutum ölçeği ile elde edilen veriler ise öncelikle tüm grup için analiz edilmiş, daha sonra çeşitli değişkenler açısından (cinsiyet, gelir durumu, bölüm, aile içinde ve dışında özürlü birinin bulunup bulunmaması) tutumların farklılaşıp farklılaşmadığı, karşılaştırılacak grup sayısına göre tek yönlü varyans analizi ya da t testleri ile değerlendirilmiştir. Tek yönlü varyans analizinde fark bulunması durumunda, farkın hangi gruptan kaynaklandığı Tukey testi ile belirlenmiştir. İstatistiksel karşılaştırmalarda alfa yanılma düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Etik

Araştırma, Helsinki Deklerasyonu 2008 prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür. Çalışmaya başlamadan önce çalışmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerden çalışma konusunda bilgi verilip sözel onamları alınmıştır.

BULGULAR

a. Kişisel Bilgiler

Bu bölümde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, engellilik tanımları, engelli ile yaşantı bulguları değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri (n=402)

Cinsiyet	n	%
----------	---	---

Kadın	338	84.1
Erkek	64	15.9
Bölüm		
Ebelik	85	21.1
Hemşirelik	72	17.9
Çocuk gelişimi	94	23.4
Sağlık yönetimi	64	15.9
Beslenme ve diyetetik	57	14.2
Sosyal hizmet	30	7.5
Sınıf		
1	14	3.5
2	117	29.1
3	250	62.2
4	21	5.2
Gelir durumu		
Gelir gidere göre az	97	24.1
Gelir gidere eşit	234	58.2
Gelir gidere göre fazla	71	17.7

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.75 (18-32)'dir. Öğrencilerin %84.1'i kadın, %58.2'si gelir durumunu gelir gidere eşit olarak algılamaktadır. Öğrencilerin %23.4'ü çocuk gelişimi, %21.1'i ebelik, %17.9'u hemşirelik bölümünde olup %62.2'si 3. sınıftadır (Tablo 1).

Tablo 2. Öğrencilerin Engelli Tanımına Giren Durumlar (n=402)*

Engelli	Sayı	%
Göremeyen	372	92.5
Konuşamayan	352	87.6
Yürüyemeyen	334	83.1
İşitemeyen	307	76.4
El ve ayağı olmayan	290	72.1
Tekerlekli sandalye, koltuk, değneği vb. kullanan	289	71.9
Öğrenemeyen	210	52.2
Kekeleyen	154	38.3
Şizofreni hastası olan	99	24.6
Dikkat dağınıklığı/hiperaktivite	94	23.4
Kronik hastalığı olan	70	17.4

* Bu soruya birden fazla cevap verilmiştir. Yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

Öğrencilerin %92.5'i göremeyen, %87.6'sı konuşamayan, %83.1'i yürüyemeyen bireyleri engelli olarak tanımlamaktadır. Her dört öğrenciden biri kronik hastalığı, dikkat dağınıklığı/hiperaktivite, şizofreni hastası olan bireyleri engelli olarak gördüğünü ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencinin Engelli ile Yaşantı Durumu

Ailede/akrabada engelli	n	%
-------------------------	---	---

Var	131	32.6
Yok	271	67.4
Öğrencilerin tanımladığı engel türü		
Zihinsel engelli	45	34.4
Bedensel engelli	41	31.3
İşitme engelli	18	13.7
Konuşma engelli	14	10.7
Görme engelli	9	6.9
Diğer*	13	9.9
Aynı evde yaşama		
Evet	34	8.5
Hayır	368	91.5
Etkileme durumu		
Çok etkiliyor	6	17.6
Kısmen etkiliyor	20	58.8
Hiç etkilemiyor	8	23.5
Engelli tanıdığı olma durumu		
Var	342	85.1
Yok	60	14.9
Tanıdığı olan engelli**		
Komşu	83	24.3
Arkadaş	78	22.8
Diğer	181	52.9

* Öğrenemeyen, kekeleyen, şizofreni hastası olan, dikkat dağınıklığı/hiperaktivite, kronik hastalığı olan, **Bu soruya birden fazla yanıt verilmiştir.

Öğrencilerin %32.6'sının ailesinde engelli birey olup, bunların; %34.4'ünün zihinsel engelli, %31.3'ünün bedensel engelli olduğu; %8.5'inin aynı evde yaşadığı; aynı evde yaşayanların %58.8'inin bu durumdan kısmen etkilendiği belirlenmiştir. Öğrencilerin %85.1'inin engelli birini tanıdığı; bu engellilerin %24.3'ünün komşu olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

2. Özürllülere Yönelik Tutum Ölçeği

Bu bölümde; Özürllülere Yönelik Tutum Ölçeği'nden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 4. ÖYTÖ'nin Alt Ölçeklerinden ve Toplamından Alınan Puanlar

Alt Ölçek	X	Min-Max
Eğitim ortamı	13.16 + 2.46	3-15
Kişilerarası İlişkiler	36.38 + 5.04	17-60
Çalışma yaşamı	36.98 + 5.75	19-45
Aile yaşamı	9.78 + 2.44	3-15
Kişisel özellikler	27.97 + 5.33	7-52
Yetkinlik-Bağımsız yaşam	50.17 + 7.71	21-100
Toplam	174.45 + 21.46	118-215

Eğitim ortamı, kişilerarası ilişkiler, çalışma yaşamı, aile yaşamı, kişisel özellikler, yetkinlik ve bağımsız yaşam alt ölçekleri ve toplam ölçek için ortalamalar 13.16, 36.38, 36.98, 9.78, 27.97, 50.17, 174.45'dir (Tablo 4).

Tablo 5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre ÖYTÖ'nin Alt Ölçeklerinden ve Toplamından Alınan Puanlar

	Cinsiyet	n	X	SD	T & p
Eğitim ortamı	Kadın	338	13.26	2.35	6.288
	Erkek	64	12.60	2.95	0.013
Kişilerarası İlişkiler	Kadın	338	36.42	4.91	0.310
	Erkek	64	36.17	5.69	0.578
Çalışma yaşamı	Kadın	338	37.22	5.72	0.008
	Erkek	64	35.70	5.79	0.928
Aile yaşamı	Kadın	338	9.83	2.43	0.017
	Erkek	64	9.50	2.49	0.895
Kişisel özellikler	Kadın	338	28.19	5.30	0.159
	Erkek	64	26.78	5.39	0.691
Yetkinlik-Bağımsız yaşam	Kadın	338	50.35	7.79	0.672
	Erkek	64	49.26	7.27	0.413
Toplam	Kadın	338	175.29	21.21	0.201
	Erkek	64	170.03	22.29	0.654

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ÖYTÖ'nin alt ölçeklerinden aldığı puanlar incelendiğinde, eğitim ortamı alt ölçeğinde tutumlar cinsiyet açısından farklılık göstermiş, bu farkın kadınlar lehine olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Diğer alt ölçeklerde kadınların puan ortalamaları erkeklerden yüksektir. Yani kız öğrencilerin engellilere yönelik tutumu erkek öğrencilere göre daha olumludur. Ancak bu fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$) (Tablo 5).

Tablo 6. Öğrencilerin Gelir Durumlarına Göre ÖYTÖ'nin Alt Ölçeklerinden ve Toplamından Alınan Puanlar

	Cinsiyet	n	X	SD	F & p
Eğitim ortamı	Gelir gidere göre az	97	12.74	3.17	3.441
	Gelir gidere eşit	234	13.15	2.23	0.033
	Gelir giderden fazla	71	13.74	1.92	
Kişilerarası İlişkiler	Gelir gidere göre az	97	36.13	5.29	1.431
	Gelir gidere eşit	234	36.20	4.99	0.240
	Gelir giderden fazla	71	37.29	4.80	
Çalışma yaşamı	Gelir gidere göre az	97	36.17	6.27	4.644
	Gelir gidere eşit	234	36.76	5.68	0.010
	Gelir giderden fazla	71	38.77	4.88	
Aile yaşamı	Gelir gidere göre az	97	9.26	2.24	7.364
	Gelir gidere eşit	234	9.72	2.35	0.001
	Gelir giderden fazla	71	10.69	2.75	
Kişisel özellikler	Gelir gidere göre az	97	26.82	5.83	7.464
	Gelir gidere eşit	234	27.84	5.09	0.001
	Gelir giderden fazla	71	29.95	4.91	
Yetkinlik-Bağımsız yaşam	Gelir gidere göre az	97	49.29	8.12	2.843
	Gelir gidere eşit	234	49.97	7.89	0.059
	Gelir giderden fazla	71	52.05	6.17	
Toplam	Gelir gidere göre az	97	170.44	23.02	7.070
	Gelir gidere eşit	234	173.67	21.46	0.001
	Gelir giderden fazla	71	182.52	17.01	

Öğrencilerin gelir durumlarına göre analiz sonuçları incelendiğinde; eğitim ortamı, çalışma yaşamı, aile yaşamı ve kişisel özellikler faktörlerinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Farklılığın kaynağı incelendiğinde, gelir gidere göre fazla olan grubun diğerlerinden daha olumlu tutumları olduğu belirlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 7. Öğrencilerin Bölümlerine Göre ÖYTÖ'nin Alt Ölçeklerinden ve Toplamından Alınan Puanlar

	Bölüm	n	X	SD	F & p
Eğitim ortamı	Ebelik	85	12.98	2.10	6.435 0.000
	Hemşirelik	72	11.86	3.99	
	Çocuk Gelişimi	94	13.76	1.68	
	Sağlık Yönetimi	64	13.40	1.74	
	Beslenme	57	13.38	2.11	
	Sosyal Hizmet	30	13.93	1.25	
Kişilerarası İlişkiler	Ebelik	85	36.29	5.03	1.073 0.375
	Hemşirelik	72	37.58	4.05	
	Çocuk Gelişimi	94	36.04	4.65	
	Sağlık Yönetimi	64	35.84	6.61	
	Beslenme	57	36.19	4.75	
	Sosyal Hizmet	30	36.30	4.96	
Çalışma yaşamı	Ebelik	85	37.24	6.18	1.665 0.142
	Hemşirelik	72	35.80	6.93	
	Çocuk Gelişimi	94	37.74	5.07	
	Sağlık Yönetimi	64	36.15	5.16	
	Beslenme	57	36.92	5.64	
	Sosyal Hizmet	30	38.50	4.19	
Aile yaşamı	Ebelik	85	10.17	2.63	4.104 0.001
	Hemşirelik	72	8.88	1.93	
	Çocuk Gelişimi	94	9.63	2.77	
	Sağlık Yönetimi	64	9.54	2.26	
	Beslenme	57	10.43	2.11	
	Sosyal Hizmet	30	10.53	2.14	
Kişisel özellikler	Ebelik	85	28.38	6.04	1.808 0.110
	Hemşirelik	72	27.08	6.34	
	Çocuk Gelişimi	94	28.05	5.21	
	Sağlık Yönetimi	64	26.98	4.22	
	Beslenme	57	28.43	4.80	
	Sosyal Hizmet	30	29.86	3.07	
Yetkinlik-Bağımsız yaşam	Ebelik	85	50.58	7.26	3.940 0.002
	Hemşirelik	72	53.15	7.08	
	Çocuk Gelişimi	94	49.19	6.94	
	Sağlık Yönetimi	64	47.76	10.39	
	Beslenme	57	49.85	6.80	
	Sosyal Hizmet	30	50.73	5.39	
Toplam	Ebelik	85	175.68	22.80	1.081 0.370
	Hemşirelik	72	174.37	24.58	
	Çocuk Gelişimi	94	174.43	19.29	
	Sağlık Yönetimi	64	169.70	20.88	
	Beslenme	57	175.24	21.05	
	Sosyal Hizmet	30	179.86	17.39	

Engellilere yönelik tutum, öğrencilerin okuduğu bölüme göre; eğitim ortamı, aile yaşamı, yetkinlik-bağımsız yaşam boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir ($p < 0.05$). Bu farklılığın kaynağı incelendiğinde hemşirelik bölümü lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bir diğer deyişle hemşirelik bölümü öğrencilerinin tutumları diğer bölümlere göre daha olumludur.

Ailelerinde ya da akrabalarında engelli olan ve olmayan; tanıdığı engelli olan olmayan öğrencilerin tutumları incelendiğinde anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir (Tablo 7).

TARTIŞMA

Çalışma, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Engelli; “doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu, bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uymayan” olarak tanımlanmaktadır. Engellilik durumu; ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma, zihinsel, süregen hastalığı olma olarak sınıflandırılmaktadır (Demir ve Aysoy 2004). Engel türleri, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği’nde ise bedensel, ruhsal veya zihinsel olarak sınıflandırılmıştır (Resmi Gazete 2016). Bu çalışmada öğrenciler sırasıyla göremeyen, konuşamayan, yürüyemeyen bireyleri engelli olarak tanımlamışlardır. Dört öğrenciden birinin ise kronik hastalığı, dikkat dağınıklığı/hiperaktivitesi, şizofrenisi olan bireyleri daha az öğrencinin engelli olarak gördüğü belirlenmiştir.

Konu ile ilgili yürütülen çalışmalarda, üniversite öğrencileri arasında cinsiyetin tutum farkı yaratmadığı görülmüştür (Kaner, 2000; Palmer ve Redinius, 2004; Tervo, ÖZİDA, 2008). Bazı çalışmalarda ise genellikle kadınların tutumlarının daha olumlu olduğu ve engellilerle iletişim kurmaya daha istekli oldukları belirlenmiştir (McDougal vd, 2004; Yıldırım ve Dökmen, 2004; Avcıoğlu, Sazak-Pınar ve Öztürk, 2005; Laws ve Kelly, 2005; Nabors ve Lehmkuhl, 2005; Meegan ve MacPhail, 2006; Findler vd, 2007; Hergenrather ve Rhodes, 2007). Bu çalışmada ise kadınların puan ortalamaları erkeklerden daha yüksektir. Kadınların daha olumlu tutumlarının olması, onların başkalarının duygularına ve düşüncelerine daha duyarlı olma, bakım verici olma, şefkatli, sevecen, merhametli, duygusal olma gibi toplumsal cinsiyet özellikleri ile açıklanabilir.

Öğrencilerin gelir durumlarına göre tutumları incelendiğinde, geliri giderine göre fazla olan grubun diğerlerinden daha olumlu tutumları olduğu belirlenmiştir. ÖZİDA (2008) çalışmasında da sonuçlar benzerdir. Bireylerin zorlu yaşam koşulları içinde olmasının diğer bireylerin yaşadığı güçlüklerle karşı duyarsızlaşmasına neden olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin okuduğu bölümlere göre tutumun, hemşirelik bölümü lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yani hemşirelik bölümü öğrencilerinin tutumları, diğer bölümlere göre daha olumludur. Bu farklılığın hemşirelik mesleğine toplum tarafından atfedilen yardım edici, şefkatli, şifa verici, bakım verici gibi özelliklerden ve aldıkları eğitimin içeriğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Şahin ve Bekir’in (2016) çalışmasında da benzer şekilde farklı bölümde öğrenim gören öğrenci grupları ile ölçek puanları arasında farklılık olduğu görülmüştür. Ancak çalışmamızın aksine hemşirelik bölümü öğrencileri, sağlık yönetimi ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinden daha düşük puan almışlardır.

Ailelerinde ya da akrabalarında engelli olan/olmayan; tanıdığı engelli olan/olmayan öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, diğer çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (ÖZİDA, 2008; Sarı-Yıldırım vd, 2010). Bu sonuçlar bireylerin aile/akraba/tanıdığı engelli birey bulunması veya bulunmaması onların bu konudaki tutumlarını etkilemediğini düşündürmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Engellilerin toplumda yer alabilmeleri için engellilere yönelik tutumların olumlu yönde değiştirilmesi gerekir. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının genelde “olumlu” olduğu söylenebilir. Engellilerle en sık karşılaşan gruplardan olan sağlık çalışanlarının tutumunun olumlu olması, engellilerin daha iyi hizmet almasını sağlayacaktır. Öğrencilerin bölümlerine uygun olarak uygulama alanlarında engelli bireylere hizmet vermelerini sağlamak için konu hakkında farkındalıklarını ve duyarlılıklarını arttıracak çalışmaların yapılması, lisans ders müfredatında engelli bireylere özgü sağlık hizmetleri konularına vurgu yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Avcioğlu, H., Sazak-Pınar, E., Öztürk, T. 2005. Kaynaştırma uygulamaları okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan kaynaştırmaya yönelik öğretmen ve anne-baba tutumlarının incelenmesi. *XIV. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı* pp. 69-89.
- Demir, Ö., Aysoy, M. 2004. *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002*. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası. Ankara.
- Dünya Sağlık Örgütü 2011. Dünya Engellilik Raporu Yönetici Özeti. <http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1328710754698/YoneticiciOzeti.pdf> (Erişim Tarihi: 05.05.2018).
- Findler, L., Vilchinsky, N., Werner, S. 2007. The multidimensional attitudes scale toward persons with disabilities (MAS): Construction and validation. *Rehabil Couns Bull*; 50 (2), 166-176.
- Girgin-Aykanat, B., Balcı, S. 2015. Fiziksel Engelli Çocuk ve Ailesinin Evde Bakım Gereksinimi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 4(2), 305-17.
- Güven, B. K., Kuru, E. 2015. Ortopedik, Görme ve İşitme Engelli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*; 10 (1), 36-46.
- Hergenrather, K., Rhodes, S. 2007. Exploring undergraduate student attitudes toward persons with disabilities: Application of the Disability Social Relationship Scale. *Rehabilitation Counselling Bulletin*; 50 (2), 66-75.
- Kaner, S. 2000. Özel eğitime giriş dersinin, öğretmen adaylarının zihinsel engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*; 1 (1), 32-43.
- Laws, G., Kelly, E. 2005. The attitudes and friendship intentions of children in United Kingdom mainstream schools towards peers with physical or intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*; 52 (2), 79-99.
- Mcdougall, J., Dewid, D.J., King, G., Miller, L.T., Killip, S. 2004. High school-aged youth's attitudes toward their peers with disabilities: The role of school and student interpersonal factors. *International Journal of Disability, Development and Education*; 51 (3), 287-313.
- Meegan, S., Macphail, A. 2005. Irish physical educator's attitude toward teaching students with special educational needs. *European Physical Education Review*; 12 (1), 75-97.
- Nabors, L. A., Lehmkuhl, H.D. 2005. Young adults' perceptions of children with cerebral palsy. *Rehabilitation Psychology*; 50 (3) , 292-296.
- ÖZİDA. 2008. *Toplum özürlülüğü nasıl anlıyor?* Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Özyürek, M. 2006. *Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Resmi Gazete. 2016. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği. Tarih:04.11.2016 Sayı: 29878.
- Sarı-Yıldırım H., Bektaş, M., Altıparmak, S. 2010. Hemşirelik Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi, *Yeni Tıp Dergisi*; 27:80-83.
- Sezer, F. 2012. Engelli Bireylere Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmeye Yönelik Önleyici Rehberlik Çalışması; Deneysel Bir Uygulama. *Education Sciences*; 7 (1), 16-26.
- Şahin, H., Bekir, H. 2016. Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*; 765-79.
- Şenel, H. G. 1996. Yetersizliği Olan ve Olmayan Gençlerin Yetersizliğe Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*; 2(2): 68-75.
- Tervo, R. C., Palmer, G., Redinius, P. 2004. Health professional student attitudes towards persons with disability. *Clinical Rehabilitation*; 18, 908-915.

- TÜİK 2015. Dünya Nüfus Günü, 2015. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18617>. Sayı: 18617 Yayın tarihi: 06 Temmuz 2015 (Erişim Tarihi: 05.05.2018).
- Yıldırım, F., Dökmen, Z. Y. 2004. Engellilere yönelik tutumlarla sosyal üstünlük yönelimi, adil dünya inancı ve kontrol odağı inancı arasındaki ilişkiler. 6. *Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı Küreselleşme, Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmetler* (s. 180-195). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını no:9.